

est libera plane et servire nescia. Lib. 40, *de Republica*.

299. Virtute ceteros antecellere, eximia laus est. Lib. 5, *de Legibus*.

300. Corporis virtus animi virtuti subiciatur. Epist. 8, *ad Dionem*.

SENECA.

301. Saepe honorata virtus est; etiam ubi eam impellit exitus: nec infelix virtus amittit gloriae tumulum, nec gloriam virtutis intercepti fortuita felicitas. Lib. 6, *Declamat.*, controv. 7.

302. Marcet sine adversario virtus, tunc apparet quanta sit, quantum valeat polleatque, cum quid possit, patientia ostendit. *De Divina provid.*, cap. 2.

303. Avida est periculi virtus; et quo tendat, non quid passura sit, cogitat: quoniam et quod passura est, gloria pars est. *Ibid.*, cap. 4.

304. Ardua prima via est virtutis. *Ibid.*, cap. 5.

305. Sola sublimis et excelsa virtus est. Lib. 4, *de Ira*, cap. 16.

306. Arduum in virtutes, et asperum iter est. *Ibid.*, lib. 2, cap. 13.

307. Omnium virtutum tutela facilius est, vitia magno coluntur. *Ibid.*

308. Acerrima virtus est, quam ultima necessitas extundit. Lib. 4, *de Clementia ad Neron.*, cap. 12.

309. Nulla virtus virtuti contraria est. Lib. 2, *de Clementia ad Neron.*, cap. 3.

310. Altum quiddam est virtus, excelsum, regale, invictum, infatigabile. *De beata vita*, cap. 7.

311. Interrogas quid petam ex virtute? ipsam, nihil enim est melius, ipsa pretium sui est. *Ibid.*, cap. 9.

312. Quisquis ad virtutem accessit, dedit generose indolis spem. *Ibid.*, cap. 13.

313. Agedum, virtus antecodat, tutum erit omne vestigium. *Ibid.*

314. In virtute non est verendum, ne quid nimium sit: quis in ipsa est modus. *Ibid.*

315. Virtus libera est, inviolabilis, immota, inconcussa: sic contra casus indurata, ut nec inclinari quidem, ne dum vincit possit. *De constant. sapient.*, cap. 5.

316. Cum semel animum virtus induravit, undique invulnerabilem praestat. *De Consolat. ad Helviam*, cap. 13.

317. Nulla praclusa virtus est, omnibus patet, omnes admittit, omnes invitat: non eligit domum nec sensum, nudo homine contenta est. Lib. 3, *de Benefic.*, cap. 18.

318. Non recipit sordidum virtus amatorum, soluto ad illam sinu veniendum est. Lib. 4, *de Benefic.*, cap. 24.

319. Quemadmodum facilis virtutum tutela est, ita initium ad illas eundi arduum. Epist. 50.

320. Virtus nullo honestamento eget, ipsa et magnum sui decus est. Epist. 66.

321. Omnibus virtutibus una virtus subest, quae animum rectum praestat. *Prose.*

322. Virtus in omnibus par est, virtutem materia non mutat: nec pejorem facit dura et difficilis, nec meliorem hilaris et laeta. *Ibid.*

323. Quemadmodum minora lumina claritas solis obscurat: sic dolores, molestias, injurias, virtus magnitudine sua elidit atque opprimit: et quocumque affulsit, ibi quidquid sine illa apparet, extinguitur: nec magis ullam portionem habent incommoda, cum in virtutem inciderint, quam in mari nubibus. *Ibid.*

324. Aequae laudabilis est virtus in corpore valido ac libero posita, quam in morbo ac victo. *Ibid.*

325. Virtus non est aliud, quam recta ratio. *Ibid.*

326. Nihil est virtute praestantius, nihil pulchrius: et bonum est, et optabile quicquid ex huius geritur imperio. Epist. 67.

327. Omnium virtus, et opus omne virtutis incorruptum manet. Epist. 74.

328. Nulla virtus latet, et si videtur latuisse, non est ipsius damnus; veniet qui conditam dies publicet. Epist. 79.

329. Virtutum omnium pretium in ipsis est: recte facti, fecisse merces est. Epist. 81.

330. Virtus extollit hominem et super cara mortalibus collocat; nec ea quae bona vocantur cupit nimis, nec ea quae mala, expavescit. Epist. 87.

331. Nec Philosophia sine virtute est, nec sine Philosophia virtus est. Philosophia studium virtutis est, sed per ipsam virtutem: nec virtus esse sine studio sui potest; nec virtutis studium sine ipsa. Epist. 89.

332. Non dat naturam virtutem; ars est, bonum heri. Epist. 90.

333. Virtus non contingit animo, nisi instituto et edocto, et ad summum assidua exercitatione perducto. *Prose.*

334. Ad virtutem quidem, sed sine virtute nascimur, et in optimis quoque, antequam erudias, virtutis materia, non virtus est. Epist. 90.

335. Prima hominis pars, est ipsa virtus. Epist. 92.

336. Miser esse, qui virtutem habet, non potest. *Ibid.*

337. Si potest virtus efficere; ne miser aliquis sit, facilius efficiet, ut beatissimus sit. *Ibid.*

338. Virtutem et exerceat et ostendit recta ratio. Epist. 94.

339. Omnis virtutis actio, bonum est. Epist. 102.

340. Virtus per se nihil agit, sed cum homine. Epist. 113.

341. Qui virtutem suam publicari vult: non virtuti laborat, sed vanae gloriae. *Ibid.*

342. Nemo non amore ejus ardet, si nobis illam videre contingeret. Epist. 115.

343. Non est quod ullam existimes esse sine labore virtutem, sed quaedam virtutes stimulis, quaedam frenis egent. *De beata vita*, cap. 25.

344. Virtus malam vitam non admittit. *Ibid.*, cap. 7.

345. Sis occultator virtutum, sicut alii vitiorum. *De quatuor virtut.*

346. Scias cum multis virtutibus abundare, qui alienas amat. In suis *Proverbiis*, in fine positus.

VALERIUS
MAXIMUS.

347. Faciliorem virtutis ad luxuriam, quam luxuriae ad virtutem transitum esse videtur. Lib. 2 *Diclor. memorabil.*, cap. 4.

348. Enervae animos odisse virtus solet. *Ibid.*, cap. 2.

349. Quid prodest foris esse virtutibus strenum, si domi male vivatur? *Ibid.*, cap. 3.

350. Capi virtus nescit, patientia dedecus ignorat. *Ibid.*, lib. 3, cap. 2.

351. Sola virtus nascitur magis, quam fingitur. *Ibid.*, lib. 4, cap. 4.

352. Nihil est excepta virtute, quod mortali animo immortale queri possit. *Ibid.*, cap. 6.

Vide etiam tit. *Amicitia Dei*, sent. 77; *Bonum*, sent. 10, 11; *Ceramen*, sent. 53; *Charitas proximi*, sent. 65; *Colere Deum*, sent. 4; *Confictus*, sent. 6; *Corona*, sent. 85, 89; *Discere*, sent. 2; *Divitia*, sent. 53; *Exercitium*, sent. 5; *Pereor*, sent. 31; *Fortitudo*, sent. 19; *Fortuna*, sent. 59, 60; *Gloria bona*, sent. 65; *Gloria vana*, sent. 26; *Honestas*, sent. 40, 41, 42; *Jactantia*, sent. 25; *Innocentia*, sent. 62; *Judicium in genere*, sent. 136; *Labor*, sent. 34; *Latere*, sent. 32; *Laus in genere*, sent. 89; *Lex*, sent. 60; *Malitia*, sent. 94; *Medium*, sent. 9, 10, 24, 25, 29; *Meritum*, sent. 46; *Miraculum*, sent. 23; *Miseria*, sent. 66; *Modus*, sent. 44; *Necessitas*, sent. 21, 22; *Negligentia*, sent. 23; *Nobilitas*, sent. 21, 22, 27, 28; *Occupatio*, sent. 47; *Peccatum in genere*, sent. 192; *Perire*, sent. 47; *Perseverantia*, sent. 46; *Possessio*, sent. 55; *Praedestinatio*, sent. 21; *Probatio*, sent. 24; *Profectus*, sent. 16, 59, 82, 103, 110; *Reritas*, sent. 13; *Rectitudo*, sent. 8; *Sacerdos*, sent. 35; *Sapientia in genere*, sent. 151; *Tribulatio*, sent. 106, 176; *Via*, sent. 114; *Vitium*, sent. 1, 87.

113, 132, 140, 148; *Voluptas*, sent. 185; *Usus*, sent. 50; *Valvus*, sent. 55.

Ethymologia. Cardinales appellantur, quia sicut ostium vertitur in cardine et regitur: ita his regitur et vertitur vita hominis. *De Quatuor virt. card.*

Definitio. Temperantia est amor integrum se praebens ei quod amatur; fortitudo amor facile tolerans omnia propter quod amatur: justitia amor soli amato serviens: prudentia, amor ea quibus adjuvatur, ab eis a quibus impeditur, sagaciter seligens. *De Morib. Eccles.*, cap. 15.

Quid est temperantia, nisi amor, quem nulla voluptas allicit? Quid est prudentia, nisi amor, quem error non seducit? Quid est fortitudo, nisi amor, qui nulli adversitati succumbit? Quid est justitia, nisi amor, qui quod summum est unicuique distribuit? *de Charitate*, cap. 14.

S. BONAV.

S. AUGUST.

PETRUS
BLESSENS.

1. Temperantia sine prudentia, modum scire non potest: nec opportunitatem noscere, et secundum mensuram reddere, sine justitia: nec sine fortitudine ut quod velit possit implere. Lib. 1 *Offic.*, cap. 27.

2. Quia ubi prudentia, ibi et malitia; ubi fortitudo, ibi iracundia: ubi temperantia, ibi intemperantia plerumque est: necessaria est justitia: ubi autem justitia, ibi concordia virtutum est ceterarum. *De Paradiso*, cap. 3.

3. Justitia sola est, quae virtutes omnes complectitur, et commendat: prudentia enim sine justitia nocet: fortitudo quoque, nisi eam justitia temperet, intolerabilis insolentia est: temperantia nullius vis est, nisi sit justa. Lib. 2, *de Abraham.*, cap. 10.

4. Curus est anima, boni equi sunt quatuor, prudentia, temperantia, fortitudo, justitia. *Prose.*

5. Si velocior est prudentia, tardior justitia, admonet flagello proprio segniorum.

6. Si temperantia est mansuetior, fortitudo durior novit copulare discordes, ne forte currum suum dissipet. *De Isaac et Anima*, cap. 8.

7. Scimus virtutes esse quatuor cardinales, temperantiam, justitiam, prudentiam, fortitudinem. *Prose.*

8. Temperantia cordis habet animique munditiam, justitia misericordiam, pacem prudentia, mansuetudinem fortitudo. Lib. 5, *super Luc.*, cap. vi, in illud: *Beati pauperes, etc.*

9. Sunt quatuor virtutes cardinales, quae fuerunt in Christo, et sunt in omnibus Sanctis ejus: scilicet, prudentia, justitia, fortitudo, et tempe-

S. AMBROS.

S. ANTONIN.

rantia : que in Christo fuerint ut exemplares, et purgat animi : in Sanctis ; ut purgatorie, vel politico. Part. 4, tit. 45, cap. 5, § 3.

10. Secundum genus virtutum dicitur morale, ut prudentia, iustitia, fortitudo, temperantia : que virtutes dicuntur et morales et principales, et cardinales. Part. 4, tit. 1, cap. 1, § 6.

11. Hic est status valde perfectorum in via, ut scilicet prudentia sola divina intusatur ; temperantia terrenas cupiditates nesciat ; fortitudo passionem ignoret ; iustitia cum divina mente perpetuo federe societur. *Ibid.*, cap. 1, § 8.

12. Quatuor sunt arma, quibus protegimur et pugnamus ; scilicet prudentia contra stultitiam, iustitia contra iniustitiam, fortitudo contra inconstantiam, temperantia, contra intemperantiam. *Ibid.*, cap. 3, § 4.

S. ANTONIUS DE PADUA.

13. Anime contulit Deus quatuor virtutes principales, que sunt prudentia, iustitia, fortitudo, et temperantia. Serm. 2, *Dom. 4 Quadrag.*

S. AUGUST.

14. In hac vita virtus non est, nisi diligere quod diligendum est ; id eligere prudentia est : nullis inde averti molestiis, fortitudo est : nullis illicebis, temperantia est : nulla superbia, iustitia est. Epist. 52, *ad Macedonium*.

15. Velit homo prudens esse, velit fortis, velit temperans, velit iustus : atque ut hæc veraciter possit, potentiam plane optet, atque appetat ut potens sit in seipso, et miro modo adversus seipsum pro ipso. Lib. 13, *de Trinit.*, cap. 43.

16. Contemplatio prudentie, sanctificatio temperantie, impassibilitas fortitudinis, ordinatio iustitie in æterna vita succedit. Lib. 6, *Musica*, cap. 16.

17. Illa est vera scientia, que novit lumen prudentie, temperantie decus, fortitudinis robur, iustitie sanctitatem. Lib. 4, *contra Academ.*, cap. 7.

18. Iustitia est in subveniendis miseris, prudentia in precavendis insidiis, fortitudo in periculis molestiis, temperantia in coecondis delectationibus pravis. Lib. 11, *de Trin.*, cap. 9.

19. Cum prudenter, modeste, fortiter, et iuste amor et odium insituntur, in virtutes exurgunt, prudentiam scilicet et temperantiam, fortitudinem atque iustitiam, que quasi origines et cardines sunt omnium virtutum. *De spiritu et anima*, cap. 4.

20. Habet anima virtutes quibus instruitur, et armatur contra vitia : a prudentia namque scit quid debeat facere : temperantiam habet contra prospera, fortitudinem contra adversa : iustitiam qua scit, quid cuique debeat reddere. *Prose.*

21. Prudentia est scire quid possit, fortitudo facere quod possit, temperantia non presumere quod non possit, iustitia non velle plus quam possit.

22. Prudentia est in eligendis, temperantia in utendis, fortitudo in tolerandis, iustitia in distribuendis. *De spiritu et anima*, cap. 20.

23. Quatuor intimæ sunt virtutes, quibus in hac vita spiritaliter vivitur, prudentia, temperantia, fortitudo, et iustitia. *Prose.*

24. Prima est cognitio rerum appetandarum et fugiendarum ; secunda, refrenatio cupiditatis ab his, que temporaliter delectant ; tertia, firmitas animi adversus ea que temporaliter molesta sunt ; quarta, que per cæteras omnes diffunditur, dilectio Dei et proximi. *De lxxxiii Quest.*, quest. 62.

25. Virtutes agenda vite nostre quatuor describuntur ; prudentia, qua dignoscimus inter bonum et malum ; iustitia qua sua cuique tribuimus ; temperantia qua libidines refrenamus ; fortitudo, qua omnia molesta toleramus. Super *Psalm. lxxxiii*, vers. 7 : *Ibant de virtute in virtutem*.

26. O beatus qui prudens est, et felix, et vere felix, qui prudens invenitur ; nam si cuncta que habet amittit, clamat : Omnia mea mecum sunt : que sunt : iustitia, temperantia, fortitudo, et prudentia. Serm. 4, *ad fratres in Erema*.

S. BASILIUS MAGNUS.

27. Laudata modestia, et accepta iustitia, et admirabilis fortitudo, et grata prudentia, magis familiaria anime sunt, quam corporis sanitas. Homil. 9, in *Hexam*.

28. Manum misisti ad fortia ? opus est fortitudine ; speculator factus es ? opus est prudentia ; sapientibus et insipientibus debitor es ? opus est iustitia ; predicare debes ? opus est temperantia. Epist. 26, *ad Guilelmum Leuvenensem episcopum*.

S. BERNARD.

29. De radice ad cacumen festinanti liber patet ingressus ad illas quatuor virtutes principales, que in adolescentibus inchoantur, in juvenibus augentur, in senibus perficiuntur. *Prose.*

30. Prudentia agnitione veri delectat, iustitia dilectionem Dei et proximi servat, fortitudo metum mortis contemnit, temperantia affectionem carnis temperat. *De Ordine vite*.

31. Quatuor virtutes cardinales, quasi quatuor annorum lucem anime invehunt proficiendi : quibus nihil est in vita utilius hominibus. *Prose.*

32. Hæ sunt aliarum virtutum moderatrices, sine quibus cæteræ, nec honeste haberi, nec perseveranter possunt servari.

33. Temperantia facit, ne sit ipsarum virtutum immoderata progressio ; prudentia, ne sit earum indistincta confusio ; iustitia, ne sit virtutum usum immoderatus ; fortitudo, ut perseveranter earum teneatur affectus. Homil. *Dom. infra Oct. Epiphani.* sibi adscripta.

34. Munit fortitudo, temperantia moderatur,

S. BONAV.

providet et instruit prudentia, ducit et perducit iustitia. Lib. 9, *Florum* cap. 40.

35. Temperantia modificat, prudentia rectificat, iustitia ordinat, fortitudo stabilis. *Prose.*

36. Oportet quod temperantia sit prudens, iustitia fortis, prudentia sobria, fortitudo iusta. Serm. 6, in *Hexam*.

37. Temperantie est non insultare, sed eum moderamine pati ; fortitudinis est non discedere, sed mala proximi constanter tolerare ; iustitie est non consentire, sed cum robore resistere ; prudentie est non dissimulare, sed sollicitè ut mala desinant providere. Expos. 4, super *Psalm. cxviii*, in illud : *Iustus es, Domine*, etc.

38. Animæ ornamentum est prudentia, in eligendo vera ; iustitia in operando bona ; temperantia, in moderando suavia ; fortitudo, in sustinendo mala. Serm. 23, *Dom. 23 post Pent.*

39. Tres sunt actus, qui necessario concurrunt ad virtutem ; scilicet scire, velle, et impermutabiliter operari. Scire autem quid sit agendum, est ipsius prudentie ; velle hominum, est ipsius iustitie ; impermutabiliter vero operari, est temperantie et fortitudinis, temperantie in prosperis, fortitudinis in adversis. Super lib. 3, *Sentent.*, dist. 33 art. 4, quest. 4.

40. In his quatuor virtutibus tota boni operis structura consurgit. *De quatuor Virt. card.*

41. Dum his quatuor virtutibus cor confoditur, ab omni desideriorum usu temperatur. *Ibid.*

42. Per virtutes cardinales rectificatur anima in suis virtutibus. *Prose.*

43. Prudentia rectificat vim rationalem, fortitudo sive magnanimitas irascibilem, temperantia concupiscibilem, iustitia omnes vires. *Ibid.*

44. Quatuor sunt virtutes cardinales : iustitia, prudentia, temperantia, fortitudo. Iustitia habet locum in rebus certis, prudentia in dubiis, temperantia in prosperis, fortitudo in adversis. Tit. 6, *Diatre.* cap. 4.

45. Quatuor virtutes cardinales, scilicet, prudentia, temperantia, fortitudo, iustitia, tanquam quatuor gemme preliose, in aureo sermo gratie sunt inestrate. *Ibid.*, cap. 8.

46. Prudentie succedit contemplatio, fortitudini firma adhesio, temperantie dilectionis mensura ; iustitie succedit ordinatio. *De septem donis Spiritus sancti* in genere, cap. 3.

47. Per virtutes cardinales anima rectificatur in suis viribus : nam prudentia rectificat rationalem, fortitudo irascibilem, temperantia concupiscibilem, iustitia vero rectificat omnes vires. Lib. 5, *Compend. Theolog. verit.*, cap. 38.

48. Prudentie est scire quod possit, temperantie est non presumere quod non possit, iustitie

est velle in omnibus quod æquum sit, fortitudinis est velle plus quam possit. *Ibid.*

49. Iustitia splendens, fortitudo rufilas, prudentia fulges, temperantia candes. *De septem Liberibus eternis.*, tit. 4, dist. 7.

50. Quatuor sunt virtutes, quibus totus regitur mundus, illi sibi conjuncte ; ut sine se esse non valeant ; qui unam habet, omnes habet : cui una quælibet deest, nullam habet. Quarum prima prudentia, secunda iustitia, tertia fortitudo, quarta temperantia vocatur. *De Ornament. Eccles.*, cap. 4, *de Quat. virt.*

S. BRUNO

51. Quatuor virtutibus animi dignitas comparatur : id est, prudentia, iustitia, fortitudo, et temperantia ; quem calculum Pythagorici tanta laude prosecuti sunt, ut eum sacrum esse fateantur. Super *Psalm. iv*.

CASSIODOR.

52. Sunt quatuor virtutes cardinales, scilicet Prudentia, iustitia, temperantia, et fortitudo ; per quas tota vita humana est gubernata, et in isto mundo custodia. In *Speculo Eccles.*, cap. 15.

S. EDMUND.

53. Munus in hoc consistit prudentie, ut eam animi partem, in qua iracundia existit, ad internum prelium conferendum incitet ; temperantie, ut rationem ad exæctam perpetuamque vigilantiam impellat ; iustitie, ut partem eam, in qua libido sita est, tum ad virtutem, tum ad Deum dirigat ; fortitudinis denique, ut per eosque sensus gubernet atque cohibeat ; ne per eos vel internus homo, vel externus spurcitiem ullam contrahat. *De Octo vitios. cogit.*

EVAGRIUS.

54. Quisquis prudentia, fortitudine, et temperantia utitur, vero est iustus. *Prose.*

55. Post prudentiam, fortitudinem, et temperantiam, iustitia sequitur. Super VI *Reg. iii*.

GLOSS. GRÆC.

56. Quatuor sunt principales virtutes, quibus omnis virtutum structura eminet. *Ibid.*, cap. 7.

GLOSS. INT.

57. Viri justis vitam quadriga virtutum ad celestia provehat, que sunt prudentia, iustitia, fortitudo, temperantia. Super I *Paralip.*, cap. 23.

GLOSS. GRÆC.

58. Hæ quatuor virtutes, scilicet, prudentia, iustitia, fortitudo, temperantia, efficiunt quicquid vitia destrunt. Super illud *Zachar. i* : *Hæ sunt cornua, etc.*

S. GREGORIUS MAGNUS.

59. Solidum mentis nostre ædificium, prudentia, temperantia, fortitudo, iustitia sustinent. *Prose.*

60. In his quatuor virtutibus, tota boni operis structura consurgit.

61. Dum his quatuor virtutibus cor infunditur, ab omni desideriorum carnalium usu temperatur.

62. Dum fortis tentatio oculis motibus quatuor virtutes quatit, conscientia turbatur ac obruitur.

63. Mens principaliter his quatuor virtutibus,

ad summam rectitudinis culmen erigitur. Lib. 2, *Moral.*, cap. 27.

63. *h.* Donum Spiritus sancti in sibi subjecta mente, ante alia prudentiam, temperantiam, fortitudinem, justitiam format. *Ibid.*, num. 36.

64. Prudentia nequaquam vera est, quae justa, temperans, et fortis non est.

65. Fortitudo integra minime est, quae prudens, temperans, et justa non est.

66. Temperantia perfecta minime est, quae fortis, justa, et prudens non est.

67. Justitia nequaquam vera est, quae prudens, fortis, et temperans non est. *Ibid.*, lib. 22, cap. 1.

68. Patribus sanctis prudentia adfuit in cognitione rerum; justitia, quae cognita disponere recte cuperent; fortitudo, quae exequi quae vellent, bona potuissent; temperantia, per quam discreto cuncta perlecerent. Lib. 1, in *I Reg.*, cap. 1, super illud: *Filius Hieroboam, etc.*

MAYNO.

69. Quatuor principales virtutes, prudentiam scilicet, temperantiam, fortitudinem, atque justitiam, quibus nihil est utilius in vita hominis, habeamus. Serm. *Dom. 8 post Pent.*

S. HIERON.

70. Vis scire quales Dominus querat ornatus? Habeto prudentiam, justitiam, temperantiam, fortitudinem; nihil hoc monili pretiosius, nihil hac gemmarum varietate distinctius. Epist. 2, *ad Nepotian.*

71. Quatuor virtutes ita sibi invicem sunt nexae, et mutuo coherentes, ut qui unam non habuerit, omnibus careat, prudentiam, justitiam, fortitudinem, temperantiam. *Prose.*

72. Has omnes sic habetis singuli, ut tamen emineatis in singulis: prudentia in viro, in vidua justitia, in virgine fortitudo, in nupta temperantia praedicatur. Epist. 26, *ad Pammach.*

73. Quomodo quatuor, quibus pugnamus et tegimur, sunt secula virtutum; prudentia, justitia, temperantia, fortitudo: haec e contrario quatuor vitia sunt, stultitia, iniquitas, luxuria, formido, quibus ab hoste periclitimur. Super *Nahum*, cap. 11, super illud: *Vae civitas sanguinum.*

74. Quatuor virtutes cardinales dicuntur, quia per prudentiam obediemus, per justitiam viriliter agimus, per temperantiam serpentem calcamus, per fortitudinem gratiam Dei mereamur. Super *Marc.*, cap. 1, cant. 6, num. 11, super illud: *Credite Evangelio.*

HUGO A S.

S. VICTORIS.

75. Domus mentis, quae quatuor angulis, scilicet prudentia, temperantia, fortitudine et justitia constituitur, quandoque vento tentationis, seu turbine verborum quassata turbatur. *Prose.*

76. Sape enim per ignaviam prudentia, per delectationem temperantia, fortitudo per timo-

rem, justitia per amorem franguntur. Lib. 2, *de claustris animae*, cap. 20.

77. Virtutes istae quatuor, prudentia, temperantia, fortitudo, atque justitia, quasi origines atque cardines sunt omnium. Libro 2, *de Anima*, cap. 2.

78. Qualiter istae tres virtutes, scilicet spes, fides, charitas, distinguende tenendaeque sint, prudentia docet et informat, justitia ornat et consummat, fortitudo retinet et roborat, temperantia moderatur et discernit. *De Fructibus carnis et spiritus*, cap. 1.

79. Justus per prudentiam graditur ad futura, per justitiam ad praeterita, per fortitudinem ad adversa, per temperantiam ad prospera. Super *Ezech.*, cap. 40.

80. Nemo saeculi tempestatem evadet, nisi qui paschitur pane vite, et qui in nocte tribulationis, quatuor virtutum cardinalium, quasi quatuor anchorarum, immittit auxilium, corsuante clementis die portum salutis ingreditur. Super *Acta Apostolorum*, cap. xxvii.

HUGO CARD.

81. Principales quatuor sunt virtutes, quae mentem viri sancti circumdant: videlicet, justitia, prudentia, temperantia et fortitudo. *Prose.*

S. INNOCENTII.

82. Habet enim ab interiori parte justitiam, a posteriori prudentiam, temperantiam a dextris, fortitudinem a sinistris.

83. Congruunt bene loca virtutibus: nam quae sunt ante, sunt certa: quae vero retro, dubia sunt: quae a dextris prospera: quae a sinistris, adversa.

84. In certis autem est exercenda justitia, in dubiis est adhibenda prudentia, in prosperis opus est temperantia, in adversis est necessaria fortitudo.

85. Cum ergo iniquitas premit justitiam, oppressio instat ante: cum fatuitas premit prudentiam, oppressio instat retro: cum superfluitas premit temperantiam, oppressio instat a dextris: cum pusillanimitas premit fortitudinem, oppressio instat a sinistris. Super *Psal.* xxxi, vers. 8: *Erra me a circumdantibus me, etc.*

S. ISIDORUS

HISPALENSIS.

86. Quatuor paradisi flumines, quatuor sunt principales virtutes, scilicet prudentia, fortitudo, justitia, temperantia. Prudentia est rerum divinarum humanarumque, prout homini datum est, scientia: per quam intelligitur quid cavendum sit, et quid faciendum; fortitudo est animi patientia, et longanimitas et perseverantia in bonis operibus, et victoria contra vitiorum genera: justitia est animi nobilitas, unicuique rei propriam tribuens dignitatem; temperantia est vite modus, ne quid nimis homo vel amet, vel odio habeat: sed omnes hujus vite varietates considerata temperet diligentia. Super *Gen.*, cap. 3.

S. ISIDORUS

PELUSIOTA.

87. Virtus in prudentia, justitia, fortitudine, ac temperantia sita est: quisquis igitur hanc complexus fuerit, et pulcherrimus et conspicuus est. Lib. 1, epist. 86, *ad Ophelim.*

S. LAURENTIUS

JUSTINI.

88. His quatuor virtutibus ornari debent certantes in subjectionis stadio, si ad culmen perfectionis satagunt pervenire. *De ligno vite*, in proemio.

S. PETRUS

BLESENSIS.

89. Quatuor sunt principales virtutes, quae sunt diademata animae: justitia, prudentia, temperantia, fortitudo. Serm. *de Annuntiatione.*

90. Quatuor sunt virtutes, quas cardinales dicimus: Justitia, quae reddit unicuique quod suum, id est Deo, sibi, et proximo; prudentia, quae est in praecavendis peccatis et molestiis; temperantia, in prosperis; fortitudo, in adversis. *Ibid.*, serm. 36, *de Dedicacione.*

91. Temperantia pugnat contra libidines, prudentia contra errores, fortitudo contra adversitates, justitia contra inaequalitates. *Ibid.*, *de Charit.*, cap. 11.

PETER. CELL.

92. Dominus rotam animae in quatuor equis principalium virtutum, id est, prudentia, justitia, fortitudine, temperantia, ad suam dirigat voluntatem. *De conscient.*, cap. 4.

PHELO JUD.

93. Principales virtutes sunt numero quatuor, prudentia, temperantia, fortitudo, justitia. Prudentia, quid agendum determinans; fortitudo, quid sustinendum; temperantia, quid eligendum; justitia, quid cuique tribuendum. Lib. 1, *Leg. allegor.*

S. PROSPER.

94. Si temperantia facit temperantem, prudentia prudentem, justitia justum, fortitudo fortem: eo qui temperanter, juste, et prudenter agit, ac fortiter, nescio quid possit esse perfectius. Lib. 3, *de Vita contemplat.*, cap. 18.

95. Nosse et tenere debemus, quod istae quatuor virtutes dona sint Dei; et quod nullus eas habet, habuit, aut habebit, nisi cui Deus, qui est omnium virtutum proprietarius et origo, contulerit. *Prose.*

96. Quomam quicumque, quocumque tempore, in quacumque gente in Deum credentes, ex fide vixerunt, illius dono temperantes ac prudentes, justae ac fortes fieri utique poterunt. *Ibid.*

97. Temperantia, fortitudine, atque justitia informantur ipse appetitus ut actio fiat: prudentia vero rationem, quae est acies mentis, illuminat, ut et ratio appetitum gubernet, et rationi appetitus obtemperet. *Ibid.*, cap. 27.

S. THOMAS

AQUINAS.

98. Quatuor sunt virtutes purgati animi, scilicet prudentia, quod sola divina intueatur, temperantia terrenas cupiditates nesciat, fortitudo passionem ignoret, justitia cum divina mente perpetuo fodere societatur: quae virtutes bestiarum sunt, vel

aliquorum in hac vita perfectissimorum, 1, 2, quast. 61, art. 5.

99. Discretio pertinet ad prudentiam, rectitudo ad justitiam, moderantia ad temperantiam, firmitas animi ad fortitudinem. *Ibid.*, quast. 65, art. 1.

100. Quatuor sunt virtutum species: prudentia, justitia, fortitudo, temperantia. Prima ad agnitionem perducit, secunda dilectionem Dei et proximi servat, tertia vincit adversa mortemque contemnit, quarta voluntatem reprimit, et temperat omnia. *De vitis et viti.*

101. Quatuor sunt virtutes cardinales, prudentia, fortitudo, temperantia, justitia. Quatuor sunt, quae prudentia nos docet: scilicet praeterita recordari, disponere praesentia, futura providere, et dubia suspendere. In quatuor fortitudo nos instruit: scilicet prosperos in superbia non erigi, adversos ad ima non detrueri, injurias non sumere vindictam, et jucundam non deducere vitam. In quatuor temperantia nos admonet: scilicet circumcidere superflua, restringere desideria, ab illicitis abstinere, et blandimenta rejicere. In quatuor justitia nos edocet: scilicet honeste vivere, alterum non ledere, sobrie judicium succurrere, et unicuique jus suum tribuere. *Ibid.*

THOMAS

A KEMPIS.

102. Tenet anima fidelis justitiam, nulli inferendo injuriam; tenet fortitudinem, pie sustinendo aliorum malitiam; tenet temperantiam, refranendo carnis petulantiam; tenet prudentiam, cavendo erroris fallaciam. Serm. 30, *ad Novit.*, divis. 6.

SENTENTIA PAGANORUM.

103. Si a prudentia fortitudo; temperantia, et justitia sejungantur, ne umbratilis quidem erit virtus, hujusmodi virtus, at vere servilis, et nihil sani nihil veri habeat. In *dialog. Pheidonis.*

PLATO.

104. Civitatem illam, quae recte fuerit legibus moribusque optimis constituta, et sapientem et fortem, et temperantem et justam esse, perspicuum est. Lib. 4, *de Republ.*

105. Stipion capti patri, amissis liberis, amissa uxore, interroganti Demetrio, num quid perdidisset? Omnia, inquit, bona mea mecum sunt; justitia, virtus, temperantia, prudentia: quod bonum eripi non potest. Epist. 9.

SENECA.

106. Non potest gaudere, nisi sapiens, nisi fortis, nisi justus, nisi temperans. Epist. 59.

107. Prudentiam magri aestimemus, fortitudinem complectamur, temperantiam amemus, justitiam nobis applicemus. Epist. 95.

108. Si nobis animum boni viri liceret inspicere, eo quam pulchram faciem, quam sanctam, quam fulgentem videremus; hinc justitia, illic

fortitudine, hinc temperantia, prudentiaque luculentibus Epist. 115.

409. Quatuor virtutum species multorum sapientium sententias diffinitæ sunt, quibus animus humanus componi ad honestatē vitæ possit: harum prima est prudentia, secunda magnanimitas, tertia continentia, quarta iustitia. De Quatuor virt.

Vide etiam tit. *Christus*, sent. 47, 48; *Psalm.*, sent. 33; *Religio seu Congreg.*, sent. 89; *Vita æterna*, sent. 110.

VIRTUTES TRES THEOLOGICÆ.

SENTENTIÆ PATRUM.

- S. AMBROS. 1. Unus est Christus nobis spes, fides, charitas; spes in resurrectione, fides in lavacro, charitas in sacramento. Lib. 3, de *Virginib.*
2. Tros sunt quasi vades Ecclesie, spes, fides, charitas: cum spes processerit, fides fundata fuerit, ordinatur charitas, Ecclesia copulatur. *Ibid.*
- S. ANTONIN. 3. Virtutes theologice sunt fides, spes, et charitas, que ordinant hominem ad felicitatem æternam. *Prose.*
4. Fides respicit Deum ut summam et infallibilem veritatem, spes respicit Deum, ut omnipotentem, charitas respicit Deum, ut summum bonum. Part. 1, tit. 1, cap. 3, § 2.
5. In fide, spe, atque charitate, perfectorum corda perseverant, sine quibus ad cœlestem patriam non potest perveniri. Part. 4, tit. 1, de *Virtut.*, cap. 3, § 3.
6. Tria sunt arma potiora, quibus protegimur et pugnamus: scilicet scutum fidei, galea spei, et gladius charitatis. *Ibid.*, cap. 3, § 4.
- S. AUGUST. 7. Non potest aliquis diligere quod esse non credit: porro si et credit et diligit, bene agendo efficit, ut etiam speret. Lib. 1, de *Doctrina christ.*, cap. 37.
8. Fides credit, spes et charitas orant: sed sine fide esse non possunt, ac per hoc et fides orat. In *Enchirid.*, cap. 7.
9. Sine amore fides nihil prodest, et spes sine amore esse non potest: proinde nec amor sine spe est, nec sine amore spes, nec utrumque sine fide. *Ibid.*, cap. 10.
10. Qui recte amat, procul dubio recte credit et sperat: qui vero non amat, inaniter credit, etiamsi sunt vera que credit et inaniter sperat, etiamsi ad veram felicitatem docentur pervenire que speret, nisi et hoc credat ac speret, quod sibi potenti donari possit ut amet. *Ibid.*, cap. 117.
11. Fides est prima que subjugat animam Deo, deinde precepta vivendi, quibus custoditis spes nostra firmatur, et nutritur charitas: et lucrare

incipit, quod antea tantummodo credebatur. De *Agone christiano*, cap. 13.

12. Trinitatem in presenti fides sequitur, spes in cœlum usque comitatur, charitas perenniter amplectatur. De *Spiritu et Anima*, cap. 39.

13. Sine tribus istis, scilicet fide, spe et charitate, anima nulla sanatur, ut possit Deum suum videre, id est intelligere. Lib. 1 *Soliloq.*, cap. 1.

14. Pia fides sine spe, et sine charitate esse non vult. Epist. 85, ad *Consentium*.

15. Homo fidelis debet credere quod non videt, ut visionem et speret et amet. *Ibid.*

16. In ipsa fide et spe et charitate continuo desiderio semper est orandum. Epist. 121, ad *Proban.*, cap. 9.

17. Homo fide, spe, et charitate subnixus, eaque inconcussa retinens, non indiget scripturis, nisi ad alios instruendos. Lib. 1, de *Doctr. christ.*, cap. 39.

18. Manent, inquit Apostolus, fides, spes, charitas, tria hæc: major autem horum est charitas: quia cum quisque ad æterna pervenerit, duobus istis decedentibus, charitas auctor et certior permanebit. *Ibid.*

19. Fide, spe, charitate colendus est Deus. In *Enchirid.*, cap. 3.

20. Nec amor sine spe est, nec sine amore spes, neque utrumque sine fide. *Ibid.*, cap. 8.

21. Ubi sunt illa tria, propter que in animo edificanda, omnium divinatorum librorum machinamenta consurgunt, fides, spes, charitas, nisi in animo credente quod nondum videt: et sperante atque amante quod credit? Lib. 8, de *Tria.*, cap. 4.

22. Oportet animo inesse ista tria, fidem, spem, et charitatem: ut et credat vera esse ad qua vocatur, et speret se posse assequi, et omnino ea diligit. In lib. 21 *Sentent.*, sent. 3.

23. Pasce queso animam tuam spiritualibus cibis, id est, fide, spe, et charitate. De *Salutar. docum.*, cap. 28.

24. Quidquid narras, ita narra, ut ille cui loqueris, audiendo credat, credendo speret, sperando amet. De *Catechiz. rudib.*, cap. 4.

25. Teneamus fidem rectam, spem certam, charitatem perfectam: fides credit, charitas operatur, spes roborat. De *Salutar. docum.*, cap. 52.

26. Doctrina sana est, qua edificatur fides recta, spes firma, charitas pura. De *perfect. iustitia.*, cap. 8, ratiocin. 17.

27. Nullum aliud canticum nos docet Deus, nisi fidei, spei, et charitatis. Super *Psalm.* xci.

28. Ubi dilectio est, ibi necessario fides et spes est. Tract. 83, super *Evang. Joan.*, de cap. xv.

29. Fidei succedit spes, spei beatitudo, chari-

tati autem non transmutatio, sed sola restat perfectio. Serm. 1 *Quinquag.*

30. Christum fide firma teneamus, et expectamus certa spe, et charitate ardenti desideremus. Lib. 2, de *Lib. arb.*, cap. 20.

31. Deus docet credentem, consolatur sperantem, diligentem exhortatur. *Ibid.*, lib. 3, cap. 19.

32. Fides, et spes, et charitas ad Deum perdunt orantem, hoc est credentem, sperantem, diligentem. Epist. 121, cap. 13.

33. Tria sunt, quibus et scientia omnis et prophetia militat, fines, spes, charitas. Lib. 1, de *Doctrina christ.*, cap. 37.

34. Verus Dei cultus fide inchoatur, spe tenetur, charitate perficitur. In *Enchirid.*, cap. 5.

35. Fidem, spem, et charitatem in corde nostro conspicimus. Lib. 4, de *Anima et orig.*, cap. 20.

36. Facit homines carnalis timor et cupiditas servos, sed evangelica fides, spes et charitas liberos. Lib. 3, ad *Bonifac.*, cap. 4.

37. Virginitas mentis est integra fides, solida spes, sincera charitas. Tract. 13, super *Joan.*

38. Da mihi solidam fidem, spem congruam, charitatem continuam. Lib. *Medit.*, cap. 4.

39. In quantum Deo nostro fide, spe, et charitate connectimur, filii Dei sumus. Homil. 50, *Ex quinquag. Hamil.*, cap. 3.

S. BERNARD. 40. Dicit fides: Parta sunt magna et inegitabilia a Deo fidelibus suis. Dicit spes: Mihi illa servantur: sed charitas ait, curro velociter ad illa. Serm. 49, super *Qui habitat*.

41. Fides illuminat rationem, spes erigit memoriam, charitas vero purgat voluntatem. Serm. 1 *Parvulor. serm.*

42. Fides, spes, charitas, pura sunt bona, qua quia male non possunt vel haberi, vel teneri, bene non possunt vel prohiberi, vel non teneri. Epist. 7, ad *Adam Monach.*

43. Summæ virtutes sunt, spes, fides, charitas. De *ordine vite*.

44. Potest esse ut fides et spes, sint sine charitate: ut autem charitas fidem et spem in se non confineat, non potest esse. De *natura et dignit. amoris*, cap. 6.

S. BONAV. 45. Pulchra multum est Ecclesia plena fide, pulcherrima charitate. Serm. 6, in *Rogat.*

46. Anima Christianæ pulchritudo, est fides in credendo veraciter, spes in expectando firmiter, charitas in diligendo ferventer. Serm. 3 *Dom.* 28 *post Pent.*

47. Fides Deum quærit et scrutatur, spes Deum sapit et detentione assecratur, charitas Deum

tenet et amplectatur. De *septem donis Spiritus sancti* in genere, cap. 3.

48. Fidelis famulatus sive cultus, per fidem, spem, et charitatem; istis enim colitur Deus. De *septem donis Spiritus sancti in specie, de dono pietatis*, cap. 3.

49. Virtutes tres Theologicæ non sunt in nobis per acquisitionem: sed per infusionem. Lib. 5 *Compend. Theolog. verit.*, cap. 8.

50. Fides dirigit in summe verum, credendo et assentiendo; spes in summe arduum, inilendo et expectando, charitas in summe bonum, desiderando et amando. *Prose.*

51. Fides facit Deo assentire, spes in Deo confidere, charitas Deum diligere.

52. Fides est in rationali, spes in irascibili, charitas in concupiscibili.

53. Fides est circa verum, spes circa arduum, charitas circa bonum.

54. Fides in presenti Deum sequitur, spes in cœlum comitatur, charitas perenniter complexatur.

55. Per fidem cognoscitur Deus ut veritas, per spem habetur ut æternitas, per charitatem diligitur ut bonitas. *Ibid.*, cap. 13.

56. Illud quod promittit Deus, fide non capitur, spe non attingitur, charitate non comprehenditur. Lib. 7, *Comp. Theolog. verit.*, cap. 31.

57. Fide polles, spe nites, charitate luces. De *septem. Trin. æternit.*, itin. 4, dist. 7.

58. Fides, spes, et charitas, infusioni gratiæ, seu spiritali regenerationi inseparabiliter sunt annexæ. Super 1 *Petri*, cap. 1, art. 1.

59. Unusquisque fidelis tenetur esse in fide, spe, et charitate tam firmus, ut proponat a se mortale peccatum avertere; et contra fidem, spem, charitatem nihil agere. *Ibid.*, art. 2.

60. Principium et finis fidelium, est fides, spes, et charitas. De *timore Dei*

61. Fides cum spe et charitate, vitia persequitur. Super *Genes.*, cap. 14.

62. Quantum quisque credit, tantum sperat: et quantum sperat, tantum amat. Super *Deuter.*, cap. 19.

63. Necessaria est certa discendi solertia, ut quisque dignoscant quid credere, quid sperare, vel quid diligere debeat. Super III *Reg.*, cap. vi.

64. Sine bona operatione fides, spes, et charitas, vera esse non valent. *Ibid.*

65. Tria commendantur timentibus Deum, credere, sperare, diligere: quia fide, spe, et charitate vere colitur Deus, et ad contemplationem pervenitur. Super *Ecclesiastic.*, cap. 3, in illud: *Qui timetis Dominum.*

66. Per fidem et custodiam legis patentia salu-

DIONYSIUS
CARTHUS.

S. EPIPHAN.
GLOSS. INT.

GLOSS. ORD.

frater exercetur, charitas viriliter ardescit, et spes sublimiter ad æterna rapitur. Super III Reg., cap. 6.

67. In corde nonnunquam per flagella turbatur charitas, per formidinem concutitur spes, per questiones pulsatur fides. Lib. 2 *Moral.*, cap. 27.

68. Bona summa sunt, fides, spes, et charitas: quæ cum veraciter habentur, in malum inflecti non possunt. *Ibid.*, lib. 27, cap. 27.

69. Ad perfectionem septem dona sancti Spiritus non perveniunt, nisi in fide, spe, et charitate fuerit omne quod agunt. *Ibid.*, lib. 4, cap. 43, num. 28.

70. Ab eo procul dubio vindictam de culpæ reatu Deus non expetit, quem sub ejus venia spes, fides, et charitas abscondit. *Ibid.*, lib. 40, cap. 5, num. 9.

71. Major spe et fide charitas dicitur, quia postquam ad auctoris speciem perveniunt, spes et fides transit, sed charitas permanet. *Prose.*

72. Nunc quantum credimus, tantum amamus, et quantum amamus, tantum de spe presumimus.

73. Unusquisque qui in hoc vite spiritualis exercitio versatur, tantum credit, quantum sperat et amat et tantum operatur, quantum credit, amat et sperat. Homil. 22, super *Ezech.*

74. Tres sunt virtutes sine quibus is qui operari aliquid jam potest, salvari non potest: videlicet fides, spes, et charitas. *Ibid.*, homil. 16, super illud: Porro thalamis porte tres.

75. Scimus Ecclesiam spe, fide, charitate inaccessibilem, et inexpugnabilem esse. Lib. 4 *adversus Jovian.*

76. Respirat spes, fides erigatur, charitas accendatur. In *Regula monachor.*, cap. 37.

77. Tres virtutes sunt, fides spes, charitas. Fide servamus, quod incepimus; spe erigimur; charitate consummamur. In Præfat., super *Marc.*

78. Spes et charitas, et fides perfectum faciunt Christianum. Super *Epist. ad Ephes.*, cap. 6.

79. Qui recte timet supplicia, fide fugit vitia, spe tendit ad merita, charitate currit ad præmia. Super *Abdram.* in illud *Ezech.* XLVII: *Hæc est terra, etc.*

80. Quisquis fidem, spem, et charitatem habet, Deo placet quidquid operatur, aut exercet. *De Allegor.*, super *Exod.*, lib. 3, cap. 12.

81. Non sit fides ficta, spes cassa, charitas infructuosa. Lib. 3, de *Claustro anime*, cap. 25.

82. Quia sperando amamus, quod jam fide tenemus, spei charitas succedit, et sic fides (quæ per dilectionem operatur) recte procedit. *De fructib. carnis et spiritus*, cap. 1.

S. CYPRIANUS MAGNUS.

S. HIERON.

NEGO A S. VICTORIS.

83. Fides bona ostendit, spes arripit, charitas defendit: per fidem incipiunt nobis esse, per spem nostra esse, per charitatem nobiscum esse. Fides dirigit, spes trahit, charitas perducit. Lib. 4, *Miscellan.*, codic. 1, lit. 49.

84. Opera nostra fieri debent in fide, spe, et charitate. Super *Gen.*, cap. 48.

85. Funiculus triplex est, fides, spes, charitas, qui difficile rumpitur. Super *Ecclesiasten*, cap. 4.

86. Munera Deo accepta sunt, fides, spes, et charitas. Super *Isai.*, cap. 66.

87. Fides credit, spes accipit, charitas jungit. Homil. 2, super *Symbol. Apost.*

88. In carnis resurrectione fides, in vita æterna spes, in sancta Ecclesia charitas. *Ibid.*

89. Summæ virtutes sunt, fides, spes et charitas: nam a quibus habentur, utique veraciter habentur. Lib. 2, de *Sum. bono*, cap. 36, sent. 7.

90. Tria sunt, quæ in religionis cultu ad colendum Deum in hominibus perquiruntur. Scilicet, Fides, spes, charitas. In fide, quid credendum in spe, quid sperandum; in charitate, quid amandum. Lib. 8 *Etymolog.*, cap. 2.

91. Fides vera, spes certa, et charitas sincera, sine humilitate nequeunt custodiri. *De Humilit.*, cap. 12.

92. Instet fides sperare quod credit, instet charitas propitiare quod diligit: utrumque amantis, utrumque credentis est. Serm. 7 *Quadrages.*

93. Sine fide, spe, et charitate, nec quod vitiosum est prorsus evacuat, nec quod bonum est feliciter omnino succedit. Centur. 2, de *virt. et vitio*, cap. 68.

94. Prima salutis initia, et ipsa fundamenta fides est: profectus vero et augmenta ædificii, spes est: perfectio autem et culmen totius operis, charitas est. Lib. 4, in cap. 4, *Epist. ad Rom.*, super illud: *Qui contra spem, etc.*

95. Nec fides virtus est, nisi per dilectionem operetur, nec spes virtus est nisi quod speratur, ametur. *De charit.*, cap. 2.

96. Fide justus calefcit, spe excrefcit, charitate supercrefcit. *De Panibus*, cap. 27.

97. Tres sunt principales anime virtutes: fides scilicet, spes et charitas: in his tribus virtutibus, duce Christo, omnis diabolica tentatio vincitur. Lib. 6, *Epist. 5, ad Monach. Cluniacenses.*

98. Crux semper viret in spe, floret in fide, fructificat in charitate. Serm. 18, de *Invent. S. Crucis.*

99. Omnis fidei ratio spe dilectioneque concluditur: etenim diligendo quisque promissum quod credit fidem commodat, donec potius operum quod sperat. *De Promiss.*, part. 1, in Prologo.

HUGO CARD.

S. JOHANNES CHRYSOST.

S. ISIDORUS HISPALENS.

S. LAURENT.

S. LEO I.

S. MAXIMUS MART.

ORIGEN.

PETROS BLESSENS.

PETR. CELL.

S. PETROS DAMIANUS

S. PROSPER.

NEPOS. ANS.

S. THOMAS AQUINAS.

S. ZENO EPISCOPUS ET MART.

100. Nihil profecto tam forte contra diabulum est, nihil in omni armatura virtutum tam valens, tam efficax contra pugnas libidinum, quam charitas, per quam fides operatur, per quam spes roboratur. Lib. 4, super *Zachar.*, cap. x.

101. Bonum nostrum principaliter est in fide, spe, et charitate. Super *Epist. ad Coloss.*, cap. 4, lect. 2.

102. Inter omnes theologicas virtutes, charitas quæ propinquius Deum respicit quam cæteræ, excellentissima est. 4, 2 quæst. 66, art. 6.

103. Virtutes theologice, eo quod earum objectum sit Deus, excellentiores sunt virtutibus moralibus vel intellectualibus. 2, 2, quæst. 23, art. 6.

104. Virtutes theologice, quia sunt circa ultimum finem, sunt causæ omnium aliarum virtutum. *Ibid.*, quæst. 161, art. 4.

105. Tres sunt virtutes theologice, fides, spes, et charitas. Quatuor sunt, quæ ex fide proveniunt; scilicet vite rectitudo, anime pabulum, Dei cultus et paradisi premium. Quatuor sunt, quæ ex spe procedunt: scilicet lætitia cordis, anime sobrietas, revelatio laboris, et vite longiquitas. Quatuor sunt, quæ ex charitate oriuntur: scilicet reverentia erga Deum, et proximum diligere, relevare oppressum, et errantem corrigere. *De vitis et virtut.*

106. Tribus in rebus christiani fundamenta consistunt, in fide, in spe, et in charitate: que ita invicem sibi videntur esse connexa, ut sint alii alia necessaria. Serm. *de Spe.*

107. Spes enim præcedat, cui laborat fides; fides si non sit, quomodo spes ipsa nascetur? quibus si donegus charitatem, utroque inutiles erunt: quia neque fides sine charitate, neque spes poterit operari sine fide.

108. Itaque christianus tribus his in rebus, si cupit esse perfectus, debet esse constructus; si quid enim ex his ei defuerit, perfectionem sui operis non habebit. *Ibid.*

Vide etiam tit. *Contemplatio*, sent. 57, 58; *Deus*, sent. 20; *Laus Dei*, sent. 79; *Vigilare*, sent. 5; *Virtutes cardinales*, sent. 78.

VIRTUTUM CONNEXIO IN GENERE.

SENTENTIE PATRUM.

S. AMBROS. 1. Connexæ sibi sunt, concatenatæque virtutes, ut qui unam habet, plures habere videatur. Lib. 4, super *Luc.*, cap. vi, in illud: *Beati pauperes.*

S. AUGUST. 2. Qui unam virtutem habuerit, habere omnes necesse est: et omnes deesse cui una defuerit. *Prose.*

3. Prudentia nec ignava, nec injusta, nec intemperans potest esse: nam si aliquid horum fuerit, prudentia non erit.

4. Porro si prudentia tunc erit, si et fortis et justa et temperans sit, profecto ubi fuerit, secum habet cæteras.

5. Sic et fortitudo imprudens esse non potest, vel intemperans, vel injusta.

6. Sic temperantia necesse est, ut prudens, fortis et justa sit.

7. Sic justitia non est, nisi sit prudens, fortis et temperans.

8. Ita ubi est una vera aliqua earum, et aliaè similiter sunt: ubi autem aliaè desunt, vera una illa non est, etiamsi aliquo modo esse videatur. *Epist. 29, ad D. Hieronym.*

9. Virtutes, que sunt in animo humano, quamvis alio atque alio modo singulaè intelligantur, nullo modo tamen separantur ab invicem. *Lib. 6, de Trinit.*, cap. 4.

10. Sine scientia nec virtutes ipse, quibus recte vivitur possunt haberi, per quas hæc vita misera esse gubernetur, ut ad illam, que vere beata est perveniatur æterna. *Ibid.*, lib. 42, cap. 44.

11. Absit ut sit in aliquo vera virtus, nisi fuerit justus: absit autem ut sit justus vere, nisi vivat ex fide. Lib. 4, *contra Julianum*, cap. 3.

12. Virtus quo ingressa fuerit, quoniam secum cæteras ducit, profecto vitia cedent omnia quæcumque inerant. *Epist. 29.*

13. Sicut cibi nihil prosunt absque sale, ita omnes virtutes absque charitate. Super *Psalms. lxx.*

14. Scientia etiam ohest, si virtus defuerit. Tractatu *de diligendo Deo*, verbo *Vultus.*

15. Sine causa laborat, qui virtutes sine humilitate congregat. *De ordine vite.*

16. Profunda oblivione virtutes illæ sepeliuntur, quas perseverantia non insignivit. Serm. *de virt. obed.*

17. Charitas merito est regina virtutum: quia virtutis nomen amittit, quæ charitati non famularatur. Super *Psalms. xlvii.*

18. Fides est radix omnium virtutum; quæ si evellatur, cæteræ virtutes arescunt. Serm. 4, *Dom. 24 post Pent.*

19. Thesauri virtutum in arca cordis claudendi sunt sera humilitatis. Serm. 2 *fer. post Pascha.*

20. Connexio est in virtutibus. Super lib. *Sent.*, dist. 29, art. 3, quæst. 4.

21. Virtus tenet medium vitiorum, ita ut si modice a discretionis tramite devierit, jam virtus non sit. Lib. 2, *de profect. Relig.*, cap. 50.

22. Magnitudini scientiæ respondere debet magnitudo virtutis. Lib. 5, *Compend. Theolog. verit.*, cap. 7.

23. Sicut unum membrum indiget alio, sic et in virtutibus. *Ibid.*, cap. 8.

V. BEDA.

S. BONAV.

24. Sicut in cithara si defuerit una chorda, non erit harmonia perfecta: ita nec in anima erit spiritualis melodia, nisi adsint omnes virtutes. *Ibid.*

A. BRUNO.

25. Humilitas virtutes alias condit et acceptabiles Deo efficit: cum sine ea aliae virtutes habitae inutiles essent, et Deo inacceptabiles: nec etiam virtutes vocantur, sed virtutum simulationes. Super *Psaln. lvi.* in praefat.

S. CESARIUS ARELAT.

26. Una virtus sine altera, tibi prodesse non potest. Homil. 24.

S. DIALOCH.

27. Sicut quocumque membro hominis, vel minutissimo, adempto, totum corpus informe efficitur: sic qui vel unam virtutem neglexerit, universum continentiae decorum dissolvit ac delet. *Prose.*

28. Quid enim proferit virginitatem corporis servare, si anima a demone inobedientiae praeside adulteretur?

29. Aut quomodo coronabitur, qui se a gula vitio et omni corporis cupiditate continerit, superbiam tamen et studium gloriae declinare non studuerit? *De Perfect. spir.*, cap. 42.

S. DOROTH.

30. Bitumen humilitas est: omnis enim virtus absque humilitate non reputatur virtus. *Doct. 44.*

S. FRANCIS ASSISIENS.

31. Nullus homo est penitus in toto mundo, qui unam ex virtutibus possit habere, nisi prius sibi moriatur. *Prose.*

S. GREGOR. MAGNUS.

32. Qui unam habet et alias non offendit, omnes habet: sed qui unam offendit nullam habet, et omnes offendit. In suis *Opusc. de virtutibus.*

33. Unaqueque virtus tanto minor est, quanto desunt caetera. Lib. 22 *Moral.*, cap. 1.

34. Una virtus sine aliis, aut omnino nulla est, aut imperfecta. *Ibid.*

35. Valde singula qualibet destituitur, si non una virtus virtuti illi suffragetur. *Ibid.*, lib. 4, cap. 16.

36. Una virtus sine alia, vel nulla est omnino, vel minima, nisi vicissim sua conjunctione fulciatur. *Ibid.*, lib. 24, cap. 3.

37. Neque unaqueque virtus est, si mixta aliis virtutibus non est. *Ibid.*, lib. 4, cap. 20, super illud *Job 1: Ne forte peccaverint filii mei*, etc.

38. Quanta sit concordiae virtus ostenditur, cum sine illa virtutes reliquae, virtutes non esse monstrantur. Homil. 8, super *Ezech.*, in illud *Cant. vi: Territis ut castrorum acies ordinata.*

39. Prudentia, temperantia, fortitudo, atque iustitia tanto perfectae sunt singulae, quanto vicissim sibi sunt conjunctae. Lib. 22 *Moral.*, cap. 1.

40. Nec clarescere potest aliquis fulgore virtutis, qui non arserit in officina charitatis. *Ibid.*, lib. 18, cap. 14.

41. Non virtutibus venit ad fidem, sed per fidem ad virtutes pertingitur. Homil. 19, super *Ezech.*

42. Qui sine humilitate virtutes congregat, quasi in ventum pulverem portat. Homil. 7, super *Evang.*

43. Sine virtute concordiae, virtutes reliquae, virtutes non esse monstrantur. Homil. 8, super *Ezech.*

44. Omnes virtutes in conspectu Dei, vicaria ope se sublevant: nec virtutes verae sunt, si a se invicem aliqua diversitate discordant. *Prose.*

45. Una virtus sine altera, aut omnino nulla est, aut minima. In *septem Psalm. Psal.*, super *Psaln. iii*, verso 3.

46. Pudicitia sine comitibus suis, continentia et caritate, fidem sui facere non potest. Epist. 10, ad *Flavianum.*

47. Qui unam habuerit, omnes videtur habere virtutes participatione, non proprietate. Lib. 4, *dialog. advers. Pelag.*

48. Virtutes haerent sibi, et inter se ita nexae sunt, ut qui una caruerit, omnibus careat. *Ad Fabianum.*

49. Quid prodest pudicitia, si caeteras virtutes non habuerit? Lib. 2, super *Hierem.*, cap. vii, super illud *1 Cor. vii: Ut sis sancta corpore*, etc.

50. Omnes chordae vestrae vocales sint: non potest esse cithara, si una chorda defuerit. *Prose.*

51. Quid tibi prodest, si sis castus, si sis largus in elemosyna, et invidiosus sis?

52. Quid tibi prodest, si sex chordas integras habueris, et unam ruptam: si una chorda defuerit, perfectus citharae sonus esse non poterit. Super *Psaln. xvii*, vers. 7: *Psallite in cithara.*

53. Frustra habemus virtutes, si non ipse virtutes humilitate coronentur. Super *Psaln. cxxxiii*, vers. 1.

54. Ille fructus congregat, qui licet in virtutibus crescat, tamen in omnibus humilitatem servat. Super *Levit.*, cap. xix.

55. Sicut in arca thesaurus servatur, ita per patientiam virtutes custodiuntur. Super *Josue*, cap. xii.

56. Patientia est firmamentum omnium virtutum: nam vidua est virtus quam non patientia firmat. *Ibid.*, cap. xxi.

57. Ad integritatem mentis et corporis conservandam, abstinentia ciborum sola non sufficit, nisi fuerint caeterae quoque virtutes animae conjugatae. Lib. 5, de *Cenob. Inst.*, cap. 10.

58. Cunctarum virtutum una connectio natura est, licet in multis dividi species et vocabula videantur: nullam perfecte possidere prohibetur,

quisvis elusus in earum parte dignoscitur. *Ibid.*, cap. 14.

59. Nullo modo poterit in anima virtutum structura consurgere, nisi prius facta fuerint verae humilitatis in corde fundamenta. *Ibid.*, lib. 12, cap. 32.

S. JOANNES CHRYSOST.

60. Sive jejunium, sive orationem, sive elemosynam, sive continentiam, sive quid aliud boni congregaveris, absque humilitate deficiunt, et omnino pereunt. Homil. 6, ex *Divers. in Matth.*

61. Virtus non est, nisi conjunctam habeat humilitatem. Homil. 35, super *Gen.*

62. Utinam qui virtutes congregat, vel edificat, sciret et intelligeret, quoniam omnes cum humilitate connecte sunt, omnes fundatae, omnes agglutinate; qua sublata, fugiunt omnes, nocent et obruant, velut cedente fundamento, cuius domus omnis inclinata recumbit. Serm. de *Humilit. in Cena Dom.*, consid. 3.

JOAN. GEES.

63. Sic virtus virtuti conjungitur, ut ubi una desit, altera esse non possit. In cap. 4, *Regul. S. Benedict.*, verbo *Hinc.*

64. Si vera desit humilitas, nihil erit aliud virtutum caeterarum congregatio, quam ruina quaedam constructa sine fundamento in sabulo domus. Lib. 1, homil. 19.

JOAN. TRITH.

65. Virtutes dum discretionem non servant, in vitia transcut; nam iustitia dum suum modum excedit, crudelitatis severitatem gignit. *Prose.*

66. Nimia pietas, dissolutionem disciplinae parit: zeli studium, dum plus est, quam oportet, in iracundiam vitium transit: multa mansuetudo, torporis segnitiam gignit. Lib. 2, de *Suavitate bono*, cap. 34, sent. 4.

S. ISIDORUS DIALOCH.

67. Cum iustitia sit omnium virtutum mater, si alia singula tollantur, ipsa subvertitur. Lib. 3, de *Divin. Inst.*, cap. 22.

68. Fides vera, spes certa, et charitas sincera, sine humilitate nequeunt custodiri. De *Humilit.*, cap. 12.

S. LEO I.

69. Misericordiae virtus tanta est, ut sine illa caeterae (etsi sint) prodesse non possint. Serm. 5, de *Collectis.*

70. Nudo sunt omnes sine charitate virtutes: nec potest dici in qualibet morum excellentia fructuosum, quod non dilectionis partus ediderit. Serm. 10 *Quadrat.*

LACT. FIRM.

71. Ipsae virtutes, nisi patientiae habeant fundamentum, nomen virtutis et officium perdiderunt. Epist. 31, ad *Abbat. de Fontanis.*

S. LAURENT. JUSTIN.

72. Omnes virtutes in charitate requiescunt, et sine charitate nihil est virtus: quia ipsa unicuique virtuti exhibet, ut sit virtus. *Ibid.*, de *Charit.*, cap. 11.

RETR. BLES.

73. Scientia illa vera est, quae fuerit mixta virtuti. Serm. 167.

74. Virtutes si separate fuerint, dilabuntur. *Ibid.*, serm. 145.

75. Singulae quaeque vere virtus non est, si mixta aliis virtutibus non est. *Opusc.* 9, cap. 1.

76. Solent etiam pietatem comitari virtutes caeterae, a qua non magis divelli possunt; quam umbra a corpore quod in sola versatur. De *Charitate.*

77. Omnibus una comes virtutibus associatur, Auxiliumque suum fortis patientia miscet. Virtus, nam vidua est, quam non patientia firmat. In *Psychomachia, de pugna patientiae et ira.*

78. Ut unaqueque virtus in sua actione iuste aequitatis mensuram teneat, rectae discretionis metas minime excedat. Part. 1, tit. 1, de *Statu inter. hom.*, cap. 25.

79. Virtutes morales perfectas necesse est ad invicem connectas esse, ut altera esse sine altera non valeat. 1, 2, quaest. 65, art. 1.

80. Religio, pietas, observantia, veritas, gratia, vindictio, amicitia, liberalitas, iustitiae virtutes annexae sunt. 2, 2, quaest. 80, art. 1.

81. Virtutes tanquam gradus et scholae sunt inter se coherentes, atque aliae ab aliis subsumunt, quae animum in caelum subvehunt. Lib. 1, in *Vita SS. Barlaam et Joseph.*, cap. 11.

S. PETRUS CHRYSOL.

S. PETRUS DAMIANUS.

PHILO JUD.

PRUDENT. POETA.

RICHARD. A S. VICTOR.

S. THOMAS AQUINAS.

IN VIT. PAT.

SENTENTIAE PAGANORUM.

ANISTOTEL.

CICERO.

SENTENTIAE PATRIUM.

ABSTINENTIA ET CASTITAS.

1. Tunc castimonia ad perfectum munditiae candorem ducitur, cum per abstinentiam caro fatigatur. Part. 2 *Pastoral.*, cap. 3.

2. Pudicitia, nisi per abstinentiam tuta esse non potest. Epist. 22, ad *Eustoch.*

3. Castitas sine comitibus suis, jejunio videlicet et temperantia, cito lassescit. Homil. 1, super *Psaln. L.*

S. GREGOR. MAGNUS.

S. HIERON.

S. JOHANNES CHRYSOST.